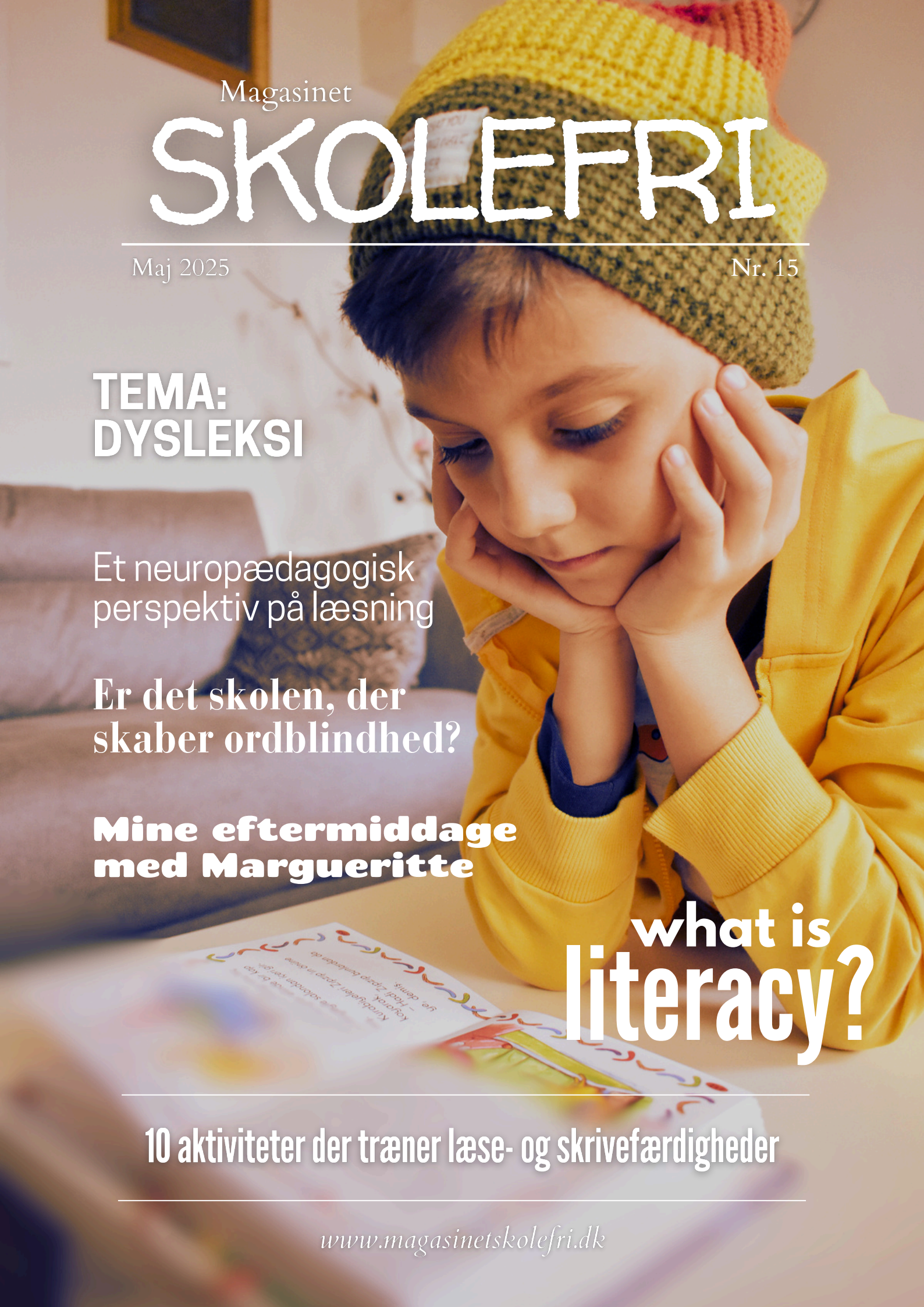

Magasinet

SKOLEFRI

Maj 2025

Nr. 15

TEMA: DYSLEKSI

Et neuropædagogisk
perspektiv på læsning

Er det skolen, der
skaber ordblindhed?

**Mine eftermiddage
med Margueritte**

what is
literacy?

10 aktiviteter der træner læse- og skrivefærdigheder

www.magasinetskolefri.dk

indhold

03

MINE EFTERMIDDAGE MED MARGUERITTE

Vanilla Sommer reflekterer i denne klumme over sammenhængen mellem dysleksi og de kulturelle og systemiske forventninger til børn.

08

DEN LEGENDE LØSNING PÅ LÆSNING

Udfordringer med læsning kan i mange tilfælde undgås, skriver Emilje Nordgård i denne artikel om betydningen af samspillet mellem hjerne, krop og omgivelser

12

PETER GRAY: DYSLEXIA IS A SCHOOL PROBLEM

Podcast: Lyt med på en spændende samtale om betydningen af frihed og intern motivation i processen med at lære at læse. Peter Gray deler sit syn på dysleksi og hvorfor det opstår.

13

MAN SKAL JO...ELLER ER DER EN ANDEN MÅDE?

En ærlig og sårbar beretning om hvor utrolig svært det kan være, at slippe fornemmelsen af hvad man 'burde' gøre som forældre, når ens barn ikke følger den normative vej.

17

ER DET SKOLEN DER SKABER ORDBLINDHED?

Læs en autentisk og tankevækkende beretning fra en familie, der med bitre erfaringer fra systemet i bagagen valgte en anden vej for deres datter, og nu ser læseglæden vokse frem - helt uden pres.

20

WHAT IS LITERACY?

Podcast: Lyt med når Sandra Dodd ridser et historisk overblik op over brugen og udviklingen af begrebet 'literacy' og deler eksempler på dette fra sit eget liv.

PLUS:

- 21 10 aktiviteter der træner læse- og skrivefærdigheder
- 23 Podcast: Et neuropædagogisk perspektiv på læsning
- 24 Davis-metoden: En anderledes tilgang til dysleksi

Kære Læser!

Velkommen til forårsudgaven af SKOLEFRI - dit yndlingsmagasin om unschooling og frihedsbaseret forældreskab :)

Dette nummer har særligt fokus på et fænomen der fylder meget i traditionelt skolereg, nemlig dysleksi, som ifølge ordblindeforeningen er den hyppigste indlæringsvanskelighed hos børn. Tal fra UVM angiver, at hele 13% af eleverne i en 9. klasse er ordblinde. På trods af intensiv læseundervisning, fokus på tidlig 'opsporing' og alverdens didaktiske og pædagogiske indsatser. Samtidig findes fænomenet slet ikke på Sudbury Valley School i Massachusetts, hvor eleverne har 100% læringsfrihed og man i øvrigt ikke underviser i læsning.

For en overbevist og passioneret unschooler som undertegnede, er sammenhængen ganske indlysende - men jeg indrømmer også blankt, at jeg aldrig har været bleg for at drage hurtige konklusioner, når de giver mening i min verden. Samtidig har føromtalt Sudbury-skole eksisteret i mere end 50 år, så egentlig er der jo ikke noget særligt hurtigt over lige præcis det :)

Anyway. Glæd dig til at dykke ned i informative og tankevækkende artikler, personlige beretninger og samtaler, der alle kredser om emnet 'literacy' - et begreb som ikke rigtig har en ordentlig dansk oversættelse, men som af Nationalt Videncenter for Læsning defineres som kompetencen til at "afkode, forstå og anvende tegn som fx bogstaver, tal, diagrammer, grafer, tegning, billeder og andre symboler som et middel til at forstå verden og til at udtrykke sig."

Jeg håber du vil få rigtig meget ud af dette nummer af SKOLEFRI og tusind tak fordi du læser med.

Luna Maj Vestergaard
indehaver & redaktør

PS: Sidder du derude og har noget på hjerte, så er du altid velkommen til at sende din idé til en klumme, debatindlæg eller andet til mig på mail: luna@magasinetskolefri.dk.

Mine eftermiddage med Margueritte

refleksioner over krav, kultur, forventninger og frihed

Af Vanilla Sommer

Forleden aften genså jeg den fine og hjertevarme film *Mine eftermiddage med Margueritte*, og det satte nogle tanker i gang hos mig, som jeg gerne vil dele med dig.

Jeg forholder mig langt hen ad vejen til verden og alle dens mere eller mindre fasttømrede “sandheder” ved at stille spørgsmål ved dem. Så det gør jeg også naturligvis også her :)

I Danmark – og resten af verden? – anno 2025 går vi ud fra at alle skal kunne læse. Det forventes at man har “knækket koden” i en alder af ca 7 år. Ellers er der noget galt, og vi begynder at finde fejl og forsøge at fikse det, der øjensynligt er galt. I skolerne bliver der lavet “læsetests” for at se, hvor børnene står i forhold til færdigheden, for bedre at kunne se, forstå og bedømme – og vurdere, hvor der skal sættes ind. Bevares, man laver også

differentieret undervisning i stor stil. Stiller forskellige forventninger til børn efter om de er i henholdsvis grøn, gul eller rød kategori. Så langt, så godt.

Men er det overhovedet en god idé at forvente at børn skal kunne læse på et givet tidspunkt. Og er det en god idé at vurdere børn ud fra om de er “gode” eller “dårlige” til samme?

Uanset hvor pædagogisk vi italesætter det; hvordan påvirker det børnene? At vide, at dette “burde” jeg kunne. De andre kan. Men jeg kan ikke. Mærk selv ind i følelsen.

Måske har du set dokumentaren Being and Becoming? Allerede i traileren møder vi Aron, som lærte sig selv at læse, da han var 12 år, medens hans søster Rachel lærte det, da hun var 3. (Gør det Rachel mere “rigtig” end hendes bror?)

Jeg glemmer aldrig da jeg så dokumentaren første gang, Arons ord: “and then I wrote a play” og hvordan han senere underviser børn i teater...

Er det synd for Aron, at han først lærte at læse, da han var 12? Eller er det præcis, som det skal være? Er Aron præcis, som han skal være?

Hvordan ville det mon have påvirket hans færdigheder, hvis han var blevet presset til at læse før han var klar? Har han måske ligefrem brugt sin kapacitet til andre ting i mellemtiden?

Kan vi have tillid til at børn lærer det de “skal” lære, når de har brug for det, og kan vi afholde os fra at forstyrre denne naturlige proces?

Min påstand er, at langt de fleste slet ikke kan undgå at lære at læse i et samfund, hvor vi er så omgivet af bogstaver.

Så hvorfor denne travlhed?

fortsættes på næste side

Kan det have noget at gøre med, at vi har en (forældet) idé om at det at kunne læse er en forudsætning for videre læring? Og kan denne idé have noget at gøre med, hvordan skolesystemet er skruet sammen? Er der andre muligheder?

Emnet læsning – og i bredere forstand “literacy” – er stort, og der er meget at sige om det. Og en af de ting, der gør det så kompliceret at tale om er, at vi kan stå med så forskelligt udgangspunkt at det kan være svært at forstå hinandens perspektiver.

I filmen, som jeg nævner i indledningen (og som kan ses [her](#)) møder vi den lidt kluntede og godmodige hovedperson, Germain. Han lærte aldrig rigtig at læse i skolen og mener ikke, at bøger og litteratur er noget for ham – han klarer sig fint uden. En dag møder han en

empatisk og inspirerende ældre dame (Margueritte) som han falder i snak med. Hun er meget belæst, og elsker det litterære univers. Det bliver et møde, der radikalt ændrer Germains fortælling om læsning, og ikke mindst om sig selv, efterhånden som Margueritte med sin autentiske og hjertevarme tilgang vækker læselysten i ham. Han bliver motiveret til at kæmpe for det – og lykkes!

Historien (som i øvrigt er baseret på en bog) giver et tankevækkende indblik i baggrunden for Germains “manglende” læsefærdighed. Måske har han dysleksi. Måske er han bare blevet traumatiseret. Døm selv.

Men tilbage til skolerne. Det er efterhånden en udbredt “sandhed”, at børn skal læse mindst 20 min om dagen – inkl. weekender og ferier – for ellers bliver deres “læsemuskel” svækket.

Jeg har selv hørt lærere sige, at før de obligatoriske 20 min blev indført, var det en krig at komme i gang efter sommerferien, fordi børnene var kommet ud af rutinen. Det går selvfølgelig ikke! Eller...? Det kan godt være at børnene bliver gode til at læse, men hvad gør sådan et tiltag ved læselysten?

Det minder mig om en undervisningssituation, jeg selv stod i forleden, hvor en gruppe børn skulle udføre en specifik tegneopgave. En dreng i 5. kl sagde “Jeg kan ikke ret godt lide at få at vide, hvad jeg skal tegne. Men jeg elsker at tegne, når eg selv må bestemme.”

Den lader vi lige stå....

Og så for at runde af: jeg har et ungt menneske i mit liv, som gik i skole til 5. klasse for derefter at blive unschoolet. Han brød sig ikke om at læse bøger, men fik meget læst højt. Dog uden tvang.

Jeg troede ikke at han brød sig om at læse overhovedet, og fik mig derfor en stor overraskelse den anden dag, da han nu i en alder af 20 år fortalte mig, at han bruger alle sine penge på bøger pt. Og i øvrigt har læst værker som Robinson Crusoe og Den gamle mand og havet. Eller Dracula – helt af egen fri vilje.

Der kan man bare se.

Den legende løsning på læsning

af Emilie Nordgård

Fundamentale færdigheder.

Læsning, skrivning og regning er fundamentale færdigheder, der er afgørende for at kunne navigere i livet. Spørgsmålet er dog, om den udbredte undervisning i disse færdigheder, som vores børn præsenteres for i dag, er den mest hensigtsmæssige. Set fra et neuropædagogisk perspektiv, er svaret nej.

Selvom overskriften kunne antyde en hurtig løsning på de læseudfordringer, mange børn oplever, er pointen snarere at skifte perspektiv. Hvis vi ser på læsning

som noget der sker, når hjernen er parat, kan vi i mange tilfælde undgå at opfatte det som en udfordring overhovedet.

Hjernens rolle i læringsprocessen.

Læsning og skrivning er komplekse processer, der involverer afkodning af symboler, fonetik og sammenkoblingen af bogstaver og lyde. Disse mekaniske aspekter af læsning kan dog ikke stå alene. Før et barn kan mestre læsning og skrivning, skal hjernen være udviklingsmæssigt parat.

fortsættes på næste side

Hjernens funktion er at modtage, bearbejde og reagere på information fra omgivelserne og kroppen. Dette sker gennem en konstant udveksling af sanseindtryk, erfaringer og relationer, som skaber grundlaget for læring. Læring er derfor ikke en isoleret kognitiv proces, men en helhedsorienteret mekanisme, der omfatter:

- Læringsmiljøet (de fysiske omgivelser)
- Interoception (kropslige og emotionelle signaler indefra)
- Relationer
- Erfaringer

I et neuropædagogisk perspektiv anskues mennesket som en helhed. Oplevelsen af verden er en dynamisk proces, hvor sanseindtryk, følelser, tanker og tidligere erfaringer spiller sammen. Kroppen og hjernen samarbejder, og kropslige aktiviteter har betydning for den kognitive udvikling.

Sanseintegration og oplevelse af sammenhæng.

De fire ovennævnte faktorer kan deles i to centrale områder: sanseintegration og oplevelse af sammenhæng (OAS).

Sanseintegration refererer til hjernens evne til at sortere, organisere og regulere sanseindtryk. Sanserne omfatter ikke kun syn, hørelse og berøring, men også:

- proprioception (kropsfornemmelse)
- vestibulærsansen (balance)
- interoception (indvendige kropslige signaler som sult, træthed eller angst).

Effektiv sanseintegration er afgørende for at give mening til de oplevelser, barnet udsættes for.

Oplevelse af sammenhæng (OAS) er et begreb fra Aaron Antonovskys salutogenetiske teori om sundhed. OAS handler om, hvorvidt et menneske oplever tilværelsen som forståelig, håndterbar og meningsfuld.

fortsættes på næste side

Hvis et barn skal lykkes med læsning og skrivning, er det essentielt, at undervisningen skaber en stærk OAS.

- Begribelighed: Barnet skal kunne forstå og skabe mening i de krav, der stilles.
- Håndterbarhed: Barnet oplever, at det har ressourcerne til at mestre læse- og skrivearbejdet, både selv og gennem tilgængelige ressourcer i nærmiljøet, fx. trygge relationer til voksne støtter.
- Meningsfuldhed: Barnet skal kunne se værdien i at lære at læse og skrive, og det skal være en del af en meningsfuld sammenhæng.

Lateraliseringens betydning for læring.

Når hjernen modnes, sker en specialisering mellem de to hjernehalvdele, kendt som lateralisering. Ved succesfuld lateralisering arbejder de to hjernehalvdele sammen, men med hver deres specialiserede funktioner. Hvis denne proces ikke er fuldt udviklet, og begge hjernehalvdele anvendes til de samme opgaver, kan det medføre

læsevanskeligheder.

Manglende lateralisering kan betyde, at barnet oplever vanskeligheder med at automatisere boglige færdigheder som læsning og skrivning. Dette kan afhjælpes gennem aktiviteter, der styrker samarbejdet mellem hjernehalvdelene, eksempelvis:

- Bevægelser, der krydser kroppens midterlinje (kravle, kaste med bold, dans, gadedrengehop)
- Finmotoriske øvelser (klippe med saks, lege med modellervoks)
- Balancetræning og koordination (cykling, klatring, leg i vand)

Konklusion: Leg som nøglen til læring.

For at understøtte børns læreprocesser optimalt, bør vi tage højde for sanseintegration, OAS og lateralisering. Fri leg og bevægelse stimulerer hjernen og skaber de neurologiske forbindelser, der danner grundlaget for læsning og skrivning.

Derudover bør der i høj grad lægges vægt på, at den lærende befinder

sig i et (lærings)miljø, som balancerer stimuli inden for den lærendes tolerancetærskel - det gælder både visuelle indtryk, auditive indtryk (støj), trygge relationer og meningsfulde sammenhænge, så den samlede oplevelse af at beskæftige sig med skriftsproget bliver noget værd.

Det er muligt, at vores forventninger til børns læsefærdigheder i en tidlig alder ikke altid stemmer overens med deres hjernes parathed. Hvis vi giver børn mere tid til leg og motorisk udfoldelse inden den såkaldte skolealder, kan vi

potentielt reducere de udfordringer mange børn møder i læse- og skriveundervisningen. I stedet for at presse på for tidlig læsning, kunne vi lade barnet lege sig til den nødvendige hjernemæssige modenhed, så læsning bliver en naturlig og lettere proces. Nogle børn, der lærer at læse senere, har måske ubevidst styrket deres egen lateralisering gennem intuitiv fri leg, hvilket har understøttet forbindelsen mellem deres hjernehalvdele. På denne måde kan en naturlig udvikling gennem leg bidrage til et mere solidt læringsfundament og en stærkere hjernebjælke.

Et sådant skift i perspektiv kunne være en vej til bedre trivsel og stærkere læsefærdigheder for fremtidige generationer.

Emilje Nordgård er mor til to unschoolede børn på 8 og 10 år med vidt forskellige læsefærdigheder og -interesse. Uddannet lærer og cand.pæd. med speciale i neuropædagogik.

Dyslexia is not a brain problem. It's a school problem!

Peter Gray

Dysleksi? Det har vi ikke her. Cirka sådan ville de fleste skoler der fungerer efter Sudbury-modellen formentlig svare, hvis de blev spurgt. Det er i hvert fald hvad Daniel Greenberg (tidligere leder af SVS i Massachusetts) udtalte i et interview med Lenore Skenazy og hovedårsagen til dette er i følge Peter Gray helt enkelt, at eleverne her 100% selv styrer deres læringsproces, og ikke oplever nogen former for pres eller stigma associeret med det at lære at læse.

Jeg har inviteret Peter til at fortælle om sin mangeårige erfaring med selvstyre

læring, både personligt som far til en tidligere Sudbury-elev og som forfatter og forsker på området. I samtalen kommer vi ind på den helt fundamentale betydning af intern motivation og ægte interesse i enhver læringsproces. Peter fortæller også om det overraskende resultat af et forsøg der skulle påvise virkningen af intensiveret hjælp til børn fra 'ressourcesvage' familier.

Der er mange guldkorn undervejs, så bryg en god kop kaffe og lyt med!

- Peter Gray er forfatter til bogen *Free to Learn* og skriver jævnligt på Substack om legens betydning for børns udvikling og trivsel

Man skal jo...eller er der en anden måde?

Af Kamilla Johnsen

Jeg lå og så på hans lange arme og ben der havde tendens til at ligge på tværs i vores dobbeltseng. De små ben der ikke længere bare var tynde småbørnsben, men havde muskler og "rigtige" knæ. Han var ikke så lille mere. Jeg mærkede det her sug i maven. "Shit, det er to år siden vi tog ham ud af børnehaveklassen.

Burde han ikke læse nu?

Jeg undgår altid emnet når folk spørger hvordan jeg har tænkt mig han på magisk vis skal lære at læse, når vi unschooler og han bare kan vælge at det ikke er hans interesse lige nu. *Hvad hvis det aldrig bliver det?*

Min indre dialog holder mig vågen her midt om natten. Jeg tvivler ikke et øjeblik på at vores søn nok skal vokse op og blive fuldt ud livsduelig. Men nogen gange ville det være bedre for mit nervesystem, hvis han lige speedede tempoet en kende op, og greb bøgerne fra hylden og gav mig referat et par dage efter. Men det sker ikke. Jeg læser stort set heller ikke. Kun artikler. Lytter til bøgerne i stedet, og det gør min mand også. Pis, nu er det min skyld han ikke læser.

Jeg undgår altid emnet når folk spørger hvordan jeg har tænkt mig han på magisk vis skal lære at læse, når vi unschooler og han bare kan vælge at det ikke er hans interesse lige nu. Hvad hvis det aldrig bliver det?

Jeg er et dårligt forbillede, der ikke viser ham at det er nydelse og ren zen-living at smide sig i sofaens hjørne med en bog, og forsvinde fra omverdenen. De her tanker om natten er virkelig dårlige for min mentale sundhed, så jeg griber min telefon og læser en artikel der har ligget og ventet på mig. Ja, ja - jeg

kender godt faren ved "det blå lys", men nu er jeg lysvågen og mine tanker har brug for kærlig adspredelse. Artiklen handler om overgangsalderen. Og ved nærmere eftertanke swiper jeg lidt på Instagram i stedet.

Næste morgen havde det lykkedes mig at sove to timer mere, efter at have ligget våget i to timer. Men mine tanker fortsatte. Pludselig provokerede det mig helt vildt at vores søn bare ville se videoer på youtube om pokémonkort og parkour. Jeg havde allerede erfaret at unschooling livet ofte kræver jeg tier langt mere end jeg umiddelbart føler for, så jeg gik i gang med pandekagerne vi ofte får til morgenmad, eller andre ville kalde frokost. Jeg ELSKER vi kan sove længe, og ikke stresse rundt hver morgen.

Det var december 2024, da vi sad ved siden af hinanden og spiste pandekagerne, og vores søn sagde ordene, "mor, jeg vil gerne lære at læse næste år". Jeg nærmest holdt vejret. JEG skulle ikke have sagt noget forkert lige nu. "ja skat. Det kan vi godt finde ud af", fik jeg sagt meget behersket mens jeg lod kaffen skylde pandekagen ned. Men så skete det... Jeg løb lige ind i muren. Kopierede løs, og var klar på alfabettræning, ordlyde, stavelege, læsning og meget andet godt. Men hver gang jeg tog det frem, eller

foreslog det, var svaret hele tiden det samme. "Jeg har altså ikke lyst lige nu mor". Min gamle kamp fra da vi startede på at forstå unschooling, om hvor vigtigt det egentlig var, at det var noget han havde lyst til, gik i gang indeni mig. Det kan da ikke passe, ingen børn vil jo lære noget der ikke er super sjovt osv. Så på god gammeldags maner, fejlede jeg big time. Jeg tvang vores søn til at sidde en halv time med mig 1 gang om ugen... for hvordan skulle han ellers lære at læse, som han selv havde sagt han ville?

Efter lidt tid, mistede jeg selv pusten og vi tog en snak. Han VILLE faktisk gerne læse, og han hyggede sig også med mig når vi gjorde det. Men han kunne bare slet ikke rumme hverken 20 eller 30 min. Så jeg lovede at gå lidt i tænkeboks. Og dagene gik. Alt for mange dage hvis du spørger mig. Uden noget "rigtigt" indhold... i hvert fald ikke noget der kan måles og vejes. Vi tog en snak igen. Aftalte at gøre noget bare 5 min et par gange om ugen. Det har vi ikke engang fået gjort. Men vi har gjort lidt. Vi har skrevet små breve til hinanden et par gange, vi har sendt sms'er, hvor vi opdigtede en historie der udspillede sig hvor han fik lov at tage på legepladsen med en ven og skulle huske at skrive hjem hver gang de gik et nyt sted hen. To fluer med et smæk. Vi har læst et par gange i en nem børnebog. Men vigtigst af alt så

stopper jeg lige så snart jeg mærker han har svært ved at koncentrere sig eller fornemmer det går fra gå-på-mod, til irritation. Og ved du hvad? Nu læser han på magisk vis. Langsomt, men han kan sætte bogstaverne sammen og med lidt koncentration rent faktisk stave sig frem til rigtig meget. Han stoppede ellers inden de var færdige med alfabetet i skolen.

Jeg ville gerne meget mere. Men jeg tror det vigtigste er at stoppe ved den hårfine grænse, man kun mærker når der ikke sidder 26 børn i klassen, der skal igennem det samme. Det kan jeg når jeg har ham hjemme. Jeg er ikke i tvivl om at han nok skal lære at læse hurtigere og mere flydende. For han vil ikke gå glip af den del af livet.

Alt for ofte kommer jeg til at tænke på hvad de sidder og gør henne i skolen. Og så er det jeg ind imellem stadig bliver nervøs på min søns vegne. For det sidder i mig at skolen har bildt os ind, at hvis vi ikke læser så og så meget, træner læsning hele tiden, så lærer de det ikke. Men jeg tror ikke på det, og må bare ryste det af mig igen – og igen. Jeg tror på at jeg med nænsomhed og små overskuelige portioner, lader ham forblive sulten i stedet for at kvæle ham ved stopfodring. Det er ikke altid mere er bedst.

Nogle gange er lidt tilstrækkeligt.

BERETNING: Det er længe siden, Felix lærte at læse. Det lærte han faktisk uden vi opdagede det, og pludselig kunne han. Men han lærte det ikke for at læse bøger, men for at læse skilte og butiksnavne. Bøger interesserede ham ikke, og han søgte altid sit Lego, når hovedet trængte til ro.

Så bearbejdede han i stilhed den information han lyttede og læste sig til, og om aftenen på hovedpuden væltede det ud med spørgsmål om ALT.

Det seneste halve år er glæden ved at læse bøger kommet snigende ind på ham, og siden oktober har han læst mere end 30 bøger.

Han gennemtrævler bibliotekets faktabøger og får nu selv svar på spørgsmål om emner, der fanger ham. Og jeg elsker det. I dag lånte han seks bøger om vikinger, vulkaner, fodboldspillere og andet spændende.

Felix er ikke et barn med en særinteresse, men mere et barn, der dyrker en hobby og et emne et par dage eller uger og så videre til noget nyt.

Og der hjælper det bare meget, at han har fundet GLÆDEN ved at læse, så han både læser hyggelige historier af lyst og fakta og historiske bøger af nysgerrighed.

Johanne/@mor_paa_fuldtid

**Er det skolen, der
skaber ordblindhed?**

I hvor høj grad skyldes ordblindhed egentlig præstationspres og en alt for lille kasse, som børn skal presses ned i?

Det spørgsmål stillede vi os selv for nogle år siden. Og det blev startskuddet på en helt anden rejse – væk fra standarder og sammenligninger og hen mod tillid, nysgerrighed og læringsglæde.

Min partner blev som voksen testet og erklæret ordblind. Som barn blev han bare betragtet som "dum" – hans dansklærer sagde det nærmest direkte. Den dom satte sig dybt. Hans forældre gjorde, hvad de kunne for at hjælpe, men med frustration og desperation i stemmen kom ofte spørgsmålet: "Hvorfor kan du ikke bare...?" Og der sad han. Med stresshormoner i kroppen og en hjerne, der lukkede ned, selvom han prøvede sit allerbedste.

Senere i livet har han lært at læse – men ikke ved at stave sig gennem ordene. For ham var det ordgenkendelsen – næsten som at tage et fotografi af hele ordet – der gjorde forskellen. Det har været en kæmpe nøgle i vores forståelse. Det, der virker for én, virker ikke nødvendigvis for en anden.

Faktisk var han som teenager begyndt at få rigtigt godt styr på læsningen og havde kastet sig over Hobbitten af J.R.R. Tolkien – en eventyrlig og sprogligt udfordrende

roman, som han havde glæde og stolthed over at kunne læse. Men da han kom på efterskole for ordblinde, blev han bedt om at starte helt forfra med letlæsningsbøger. Hvorfor, ved vi ikke. Måske for at sikre grundlæggende færdigheder. Men det føltes ikke godt – det var demotiverende og føltes som et tilbageskridt, netop som han var begyndt at opleve mestring og glæde. Det blev en vigtig påmindelse for os senere i livet: At det, der ser rigtigt ud på papiret, ikke altid føles rigtigt i praksis.

Læring, der spirer indefra.

Netop den indsigt hjalp os, da vores datter viste tegn på at lære at læse i sit eget tempo. Vi valgte en anden vej. Ikke en vej uden bekymringer – men en vej med bevidsthed om, hvad vi ønskede at give plads til.

Vi er i høj grad inspireret af unschooling og bygger vores læringsliv op omkring interessebaseret læring med udgangspunkt i indre motivation. Vi sætter os derfor ikke ned med vores datter og siger, at "nu skal vi læse". Initiativet kommer fra hende. Hun læser godnathistorier for os, skriver små bøger og tegneserier i Pixton, og bruger sproget i de sammenhænge, der giver mening for hende. Hun laver også selv roman, som han havde glæde og stolthed over at kunne læse.

Og ganske interessant er det, at hun i dag faktisk bruger bogstavsløse til at afkode ord – det, man i klassisk skolepædagogik kalder fonologisk opmærksomhed. Det er bare sket med en vis forsinkelse i forhold til, hvornår børn normalt forventes at kunne det i den tidlige indskoling. Men det kommer. Fordi hun selv er klar.

Det er netop der, vi ser læringen spire: når det sker indefra – og ikke udefra.

En vigtig inspiration på vores vej har været bogen *What If School Creates Dyslexia?* af Je'anna L. Clements. Forfatteren citerer Daniel Greenberg fra Sudbury Valley School, som i et interview udtaler:

"There's never been a kid in our school – ever – who hasn't learned how to read, eventually, in their own good time. And we've never had a case of dyslexia in 47 years."

Det satte tanker i gang. Vi talte også med en ordblindevejleder i kommunen, som bekræftede vores oplevelse: at præstationspres kan være medskaber af læsevanskeligheder. At det at blive vurderet og sammenlignet konstant kan skabe en indre blokering, som forhindrer barnet i at lære frit.

Tillid, forskellighed og støtte.

Vores datter er nu ni år og læser små ord, nogle gange længere. Det er under "gennemsnittet" for hendes alder – og so what? Vi ser hendes stolthed lyse ud af hende, når hun selv opdager, at hun har

læst noget nyt. Vi glæder os med hende. Og vigtigst: Hun glæder sig selv. Hun har aldrig hørt ordet "ordblind", og vi håber, hun aldrig kommer til at tænke på sig selv med det stempel.

Noget, der har haft stor betydning, er også det miljø, hun er en del af. Vi har bevidst undgået sammenligningsmiljøer – ikke kun i skoleformen, men også i de sociale fællesskaber. Hun har både venner, der er hjemmeunderviste som hende, og venner, der går i folkeskole. Med begge grupper af forældre – både de hjemmeunderviste og folkeskoleforældre – har vi haft åbne samtaler om, hvordan vi som voksne kan støtte børnene i at rumme hinandens forskelligheder. I vores datters tilfælde handler det om, at hun læser på et andet niveau end mange af sine jævnaldrende. Og i stedet for at gøre det til et problem, prøver vi sammen at gøre det til en naturlig del af det at være menneske: Vi lærer forskelligt, og vi lærer i forskelligt tempo.

Vi har også været heldige at have et rigtig godt samarbejde med vores tilsynsførende fra distriktsskolen. Hun har været både støttende og respektfuld overfor vores tilgang, og har endda sagt, at vores datter sandsynligvis ikke ville have været bedre stillet i forhold til læsningen, hvis hun havde gået på deres skole. Det gav os ro at have tilsynet i ryggen.

Og vi kan allerede nu se, at hun kan mere, end hendes far kunne i samme alder. Ikke fordi vi har presset – men fordi vi har givet slip. Det handler ikke om at "indhente" noget, men om at skabe plads til det, der allerede er på vej. I sit eget tempo. Med glæde.

Skribenten har valgt at dele sin historie anonymt af hensyn til både sin datter og partner. Hvis du har spørgsmål eller ønsker at komme i kontakt, kan du henvende dig til redaktionen på: luna@magasinetkolefri.dk

What is literacy?

En snak med Sandra Dodd om hvad vi forstår ved begrebet 'literacy' og hvordan det skrives sig ind i unschooling.

I episoden ridser Sandra et historisk overblik op over udviklingen i brugen og betydningen af begrebet 'literacy' og deler eksempler på hvordan det er kommet til udtryk i hendes egne børns liv og læringsproces.

Sandra er mor til tre børn, der nu alle er i trediveerne og har i mange år været en af de helt store stemmer indenfor unschooling. I [dette interview](#) kan du læse mere om hvordan det skolefrie liv har set ud i hendes familie over årene.

Jeg stillede Sandra et 'bonus-spørgsmål' om hendes syn på dysleksi, baseret på hendes personlige viden og erfaring med børn og læring. Det kom ikke med i podcasten, men hun sagde blandt andet dette:

"Each person learns to read in his own way. There is a set of traits that includes spatial reasoning, math facility, and left-handedness. And what came to be called "dyslexia" is in there, too."

Der er meget mere, som du kan læse [her!](#)

What is literacy?
hør episoden her

10 aktiviteter der træner læse- og skrivefærdigheder

Hverdagslivet er fyldt med situationer og gøremål, der helt naturligt bringer læse- og skrivefærdigheder i spil; når vi laver mad og følger en opskrift, når vi skriver et julekort til farmor eller ser en film med undertekster.

Ud fra et unschooling-perspektiv, er det overhovedet ikke nødvendigt med en masse krumspring og gennemtænkte indsatser for at 'skabe' læring. Den er der hele tiden. Opstår ganske af sig selv, i takt med at vores børn udforsker deres omkringliggende verden. Men SELVFØLGELIG kan vi også som unschoolere gøre intentionelt brug af aktiviteter, der træner specifikke færdigheder - når vi ser, at vores børn er interesserede og ville få noget ud af det.

Det kan være en hårfin balance, ikke at falde i "skolefælden" hvor den primære grund til, at vi sætter noget i værks, er fordi vi har en (mere eller mindre skjult og mere eller mindre bevidst) dagsorden om, at barnet skal kunne noget bestemt, som vi derfor prøver at 'hjælpe' dem

med at lære ved at snige undervisning ind forklædt som leg. Det er gråzoner, som ikke behøver fylde mere end som så, men som er vigtige at være bevidste om!

Med det i baghovedet, får du hermed en idéliste til 10 sjove og hyggelige lege og aktiviteter, der understøtter læse/skrive læreprocessen:

1) Skattejagt

Kan varieres i det uendelige. Lav små opgaver, hvor næste spor fx. er gemt i løsningen af en lille krydsord eller rebus.

2) Hangman

Udover bogstaver lægger den klassiske ordleg også naturligt op til at tale om fx. kategorier af ord (navne-, tillægs- osv.)

3) Lav bogstaver i ler

Eller et andet materiale som fx. saltdej. Bogstaverne kan males og dekoreres, og leges med på alverdens måder bagefter.

10 aktiviteter der træner læse- og skrivefærdigheder

4) Find selv på opskrifter

Superhyggelig aktivitet til børn der er glade for at lave mad og eksperimentere i køkkenet. Kombinerer kreativitet og skriftlighed. I kan skrive ned undervejs, og bruge stikord/tegninger eller længere sætninger, alt efter hvad barnet kan.

6) Skriv sange/teaterstykker

Også her tapper du ind i kreativitet og skriftlighed på samme tid. Brug fantasien og gør så stort eller lille et nummer ud af det, som barnet ønsker.

8) Lav dit eget vendespil

Her kan man fx. kombinere tegninger/billeder med hele ord eller bogstaver. Det kan også laves med rim.

5) Fortsæt historien...

Supersjov og hyggelig aktivitet til børn der allerede kan skrive lidt. Samme princip som tegn-videre-legen, her skiftes man blot til at skrive nogle linjer af en historie og folder papiret så kun den/de sidste linje(r) kan ses.

7) Hop op på noget med....

En sjov leg på gåturen, der kombinerer fysisk udfoldelse med bogstavtræning. Kan varieres i det uendelige: Hop op på noget der starter med B (hvis du fx. har spottet en bænk) eller løb 3 gange rundt om noget der rimer på sæl (lygtepæl).

9) Scavenger Hunt

En variant af I spy/skattejagt-type leg, hvor det drejer sig om at finde ting med bestemte kendetegn. Kan være 'som starter med A' eller 'som rimer på' eller hvad som helst andet du kan finde på. Nogle børn kan godt lide at lave lister, hvor de skriver ned hvad de finder.

10) Lav en tegneserie sammen

Tegn en fortælling kun i billeder og med tilhørende talebobler. Barnet skal så udfylde dem med en historie der passer til (eller ej!).

Et neuro-pædagogisk perspektiv på læsning

Dysleksi handler ikke om intelligens eller motivation, men om hjernens unikke måde at bearbejde sproglige indtryk på. Set gennem et neuropædagogisk perspektiv opstår vanskelighederne ofte, fordi hjernen bruger længere tid på at koble lyd og bogstav og samtidig belastes mere af arbejdshukommelsen under læse- og skriveprocesser.

Det er ikke i sig selv et problem. Det bliver først en udfordring, når omgivelserne, eller personen selv, forventer en bestemt udvikling på et bestemt tidspunkt.

Når vi måler læsefærdigheder op imod en norm for, hvornår og hvordan børn "bør" lære at læse, skaber vi en uundgåelig forskel mellem forventning og virkelighed. Den forskel sætter sig ofte som tvivl på egne evner. Det er ikke personen der fejler, men rammen, der ikke passer.

Når vi i stedet tør give tid, fleksibilitet og støtte, kan læseudviklingen få lov at ske i det tempo, der passer det enkelte individ. Læring sker ikke på kommando, men i relation og ro.

- Emilje Nordgård om årsagerne til dysleksi, set i et neuropædagogisk perspektiv.

Jeg spurgte også Emilje, om hun ville uddybe nogle af de ting hun skriver om i artiklen på foregående side. Det kom der en super interessant samtale ud af, som du kan lytte til [her](#)

Davis-metoden: En anderledes tilgang til dysleksi

Interview med Moniek Geven
indlæringskonsulent

Moniek Geven havde arbejdet som fysioterapeut med patienter med hjerneskade i 20 år, men skiftede retning, da da hendes søn oplevede store udfordringer med både læsning og regning. Her begyndte hun at fordybe sig i hjernens funktion i forhold til indlæring.

Hvordan kom du til at arbejde med indlæring og dysleksi?

Det var faktisk helt tilfældigt, at jeg faldt over metoden, men den fangede min interesse, og derfor tog vi til udlandet, hvor vores søn modtog en uges intensiv individuel undervisning. Her lærte han, hvordan han skulle lære, og især hvordan han kunne holde fokus. Det resulterede i, at han begyndte at læse, fik tidsfornemmelse og lærte tallene. Hvis ikke jeg havde set det med mine egne øjne, ville jeg ikke have troet, at det var muligt!

For at understøtte min søn bedst muligt, tog jeg selv uddannelsen i Davis-metoden og valgte efterfølgende at sige min stilling som fysioterapeut op for at hjælpe andre via dette effektive værktøj.

Hvad er det særlige ved Davis-metoden?

Davis-metoden har et andet perspektiv på dysleksi og andre indlæringsvanskeligheder end man er vant til. Dyslektikere (ordblinde) forstås som kreative og begavede børn.

Mange dyslektikere 'ser' verden flerdimensionelt (med alle sanser i brug) og forstår intuitivt, hvordan tingene fungerer. De tænker hovedsageligt i billeder (non-verbalt). Når man overvejende tænker nonverbalt, har man ingen indre monolog/dialog. Og derfor kan man f.eks. ikke høre, hvad man læser medmindre man læser højt. I stedet dannes der et indre scenario ved at skabe ordenes betydning i billeder.

Det kan gøre det vanskeligt at lære at læse.

Kan du sige lidt mere om dysleksi set med "Davis-briller" på?

Hos de fleste børn starter udviklingen af den analytiske fornuft og logik mellem det tredje

og det femte leveår. De er også nødt til at begynde at udvikle deres sproglige begrebsdannelse, da fornuft og logik fungerer med sproget som base.

Når man tænker logisk og rationelt, tænker man faktisk i de mønstre, der kendetegner vores sætningsopbygning. De fleste børn vil bruge tale- og sprogcenteret i hjernens venstre halvdel til deres tankeprocesser, og omkring femårsalderen er de fleste børn begyndt at tænke i sprogets lyde.

Nogle børn udvikler dog allerede i tre-måneders alderen evnen til at danne tredimensionelle billeder for at forstå verden bedre. De har udviklet en tankeproces, der foregår så hurtigt, at han eller hun ikke engang selv er klar over, at det er sådan, de gør.

Dermed udvikler de ikke, eller ikke tilstrækkeligt, den evne at tænke i sprogets lyde. Det er en af grundende til, at de har svært ved at lære todimensionelle ord og/eller tal. De bliver meget hurtig forvirrede og trætte, når de skal læse. For at lære det, har de brug for en anden tilgang, hvor de kan bruge deres visuelle evner i stedet for lydering.

Derudover skal de lære at fokusere på en anden måde.

Hvad er det så Davis-metoden kan?

Mange børn der oplever indlæringsvanskeligheder, har stadig nogle aktive spædbørns reflekser, fordi deres hjerne har udviklet sig på en anderledes måde. Når de reflekser ikke er fuldt integreret, kan det føre til forsinkelse i barnets udvikling eller det kan give anledning til problemer med koordinationen, sanseopfattelser, finmotorik, energiniveau, impuls kontrol, koncentration og indlæring.

Metoden medvirker til at integrere reflekserne igen, ved hjælp af lette bevægelser og aktiviteter. Der bruges en kombination af mental træning, fysiske aktiviteter/lege og læsetræning, som i samspil hjælper barnet med det skriftlige.

Har du nogle konkrete tips til hvordan man som forældre bedst kan hjælpe sit barn, hvis læsning er svært?

Allerførst: Ingen pres! Det er det vigtigste.

Det kan være en hjælp, at dække alle billeder til, og helst kun vise ét ord ad gangen eller kun en linje (hvis de allerede kan læse noget). Det giver ro i hjernen.

Læsning er meget udmattende for barnet, så det skal bygges MEGET langsomt op. Læs hellere 1-2 sætninger ad gangen når det går godt, end 10 minutter i træk. De kan læse vittigheder med 2-3 sætninger (fx. "alle børn..... undtagen....").

Hvis barnet har meget svært ved at læse nye ord, så lær ét ord ad gangen i starten: fx Stav til h u n d. Brug bogstavernes navn og ikke lyden. (Bogstaverne har kun ét navn men kan have mange forskellige lyde.) Derefter skal de tage et et "indre billede" af ordet . Luk øjnene og se om du kan se alle 4 bogstaver for dit indre blik - stav alle bogstaver forfra og derefter bagfra - skriv ordet.

"Jeg brænder for at hjælpe de børn, som har vanskeligt ved at lære. Alle børn er unikke og har forskellige forudsætninger. Det er fascinerende, at finde frem til årsagen til netop deres udfordringer og finde den undervisningsmåde der passer til netop dem - så de kan udvikle deres fulde potentiale."

Læs mere om Davis-metoden og Monieks arbejde på hendes hjemmeside: laering-i-fokus.dk

What If School Creates DYSlexia?

Je'anna L Clements

Forfatteren til denne tankevækkende bog det provokerende spørgsmål: Mon dysleksi i de fleste tilfælde faktisk ikke er medfødt, men derimod opstår som en reaktion på urealistiske krav og forventninger, præstationspres og læringsrammer, der ikke passer til barnet?

Clements henviser blandt andet til Sudbury Valley School – en demokratisk skoleform, hvor al undervisning er frivillig og eleverne har 100% ejerskab og processen. De lærer i deres eget tempo, og på deres egen måde. En af skolens grundlæggere, Daniel Greenberg, udtaler i et interview, at de i løbet af 47 år aldrig har haft et eneste tilfælde af dysleksi. Alle børn har lært at læse, helt uden pres. Når de selv har været klar til det.

Bogen peger med overbevisende kraft på hvordan præstationskrav, standardiseret

undervisning og manglende autonomi kan være årsag til de blokeringer, man kalder "dysleksi" – men som i virkeligheden måske mest af alt er en konsekvens af et ufleksibelt system.

6 skarpe fra bogen:

"The considerable time spent on reading remediation is time lost to the development of strengths, passions and talent."

"There is a lot of money [...] to be made from specialised materials, tutoring and therapeutic services, with uncountable billions more for 'medications' for pediatric anxiety and depression."

"In this day and age, it is no longer necessary for an optimal education to depend on - be held hostage by - one's level of ability to eye-read"

"When there's an emotional wall around reading and writing - which you will see almost always if you're forcing it - that becomes the greatest barrier now."

"School has created a cultural expectation that everyone should be able to read. And that if you can't read, that's shameful."

"Among other things, I believe that a lot of cases of dyslexia come from forcing students to learn too soon."

Find bogen her

Bagom Spejlet

**holdstart 1/6
tilmelding åben nu**

intensivt forældreforløb med fokus på deschooling

Perfekt crash course til dig som overvejer unschooling, og vil vide præcist hvad det er og hvad det kan! Eller dig som allerede har taget springet, men møder udfordringer og ønsker mere klarhed og ro i maven. Tilmeld dig hvis du vil:

- ✓ blive ultraskarp på hvad unschooling er og hvorfor det VIRKER
- ✓ stoppe med at bekymre dig om læring, tilsyn eller 'det sociale'
- ✓ have masser af konkret inspiration til det skolefrie liv i praksis
- ✓ forebygge eller hjælpe dit barn ud af mistrivsel/skolevægning
- ✓ støttes i en ny og helende måde at være forældre og familie på

[info & tilmelding her](#)